

המקנא פרק ראשון סוטה

יב. תורה אור השלם

1. על פן היתה חברון לקבלה בן יצחק הקניזי לנחלה עד היום וזה יען אשר מלא אבי יי אלהי ישראל: יהושע די די
2. ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלואה ונצרה:
- דברי הימים א ד ה
3. ובני חלואה נצרה ונצרה ואתן:
- דברי הימים א ד ז
4. ויצו פרעה לבל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכוהו וכל הבת תחיון:

5. ויפק את בת לוי:
6. ותגור אומר ויקם לך ועל דרךך נגה אור:
7. מושבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו קה: תהלים קיג ט
8. ויש אשת עמרים יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים ותלד למקום את אהרן ואת משה ואת מרים אחרת: במדבר כו ט
9. ותמר אהיה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו: שלשה ירחים: שמות ב ב
10. ויבא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החושך: בראשית א ד
11. ולא יכלה עוד הצפניו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ומשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת הים: שמות ב ג
12. אהו לנו שועלים שועלים קטנים מתבלים בפרמיו וברמינו סודר: שיר השירים ב ט

דיקא נמי דכתיב קרא אחרינא. כי משתעי בכלל לא קריה בן קנז דכתיב צעתיאל [שופטים א] אלא הקניזי מאנשי צימו ומגידוליו של קנז: **עוובה שכל עוובה**. שמתחילה חולנית היתה כדקרי לה הכא יריעות [דה"א ד] ולקמן קרי לה נמי חללה [דה"א ג] ועוובה שעוובה כל חמורי ישראל מלישא אותה: **והא מיבז נכבה**. כדכתיב ותמת עוובה ויקח לו וגו' [שם] אלמא איתמיה הו"ל: לשם שמים. כגון זו שהיתה חולה ונשאה לשם שמים שזדק נחמיה אהרן ומשה ורעה אותם לדיקים ורוב זנים דומין לאחי האם בז"צ זיש נוחלין (דף קי:). **לייעוּס**. צלי תואר אדמומית דמחמת חוליה

אחרים אומרים נולד כשהוא מהול. ומקשים מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים לאו היינו ר"מ וזשליה הוריות (דף יג:). אמר דאסקיה לר"מ אחרים וזכ"ק דזככות (דף ט:). בגמרא מלימתי קורין שמו זשחרית (י) אפליגו ר"מ ואחרים וא"ר שראה בקונטרס דרפת שמועות שקיבל מלישע פן אצויה קצעוס זשס אחרים מפני שהיה שמו אחר אצל שאר שמועות קצעוס זשמו ולא מסתברא דהא לרבי נתן אסקו יש אומרים ואית לך שכל שמועותיו קצעו כך ולר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא נראה דלאחר דאסקויה אחרים חזר בו ואמר נולד כשהוא מהול וכן צפ' קמא דזככות (י):

חמר מבחויין וזפת מבפנים. פירש רבי זשס ר"ש זר קלוימיוס זה וזה בתוך המיצה והחמר היה מכסה את הזפת אבל מבחוץ לא זיפפה שלא ריגישו כי הגומא דומה לקנה הילוך ולא יבחינו המיצה בתוך קנה הילוך: **זשצילי**

כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גור ⁵ וילך איש מבית לוי להיבן הלך אמר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון ⁶ (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשואו אנו עמלין עמד וגירש את אשתו עמדו כולן וגירשו את נשותיהן אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה שפרעה לא גור אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות פרעה לא גור אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר ⁶ ותגור אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן ויקח ⁷ ויחזור מביעי ליה א"ר יהודה בר זבינא שעשה ⁸ לו מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אמרו ⁷ אם הבנים שמחה את בת לוי ⁸ אפשר בת מאה ושלישים שנה היא וקרי לה בת ⁹ דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנאמר ⁸ אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים א"ר יהודה ⁹ שנולדו בה סימני נערות ¹⁰ ותהר האשה ותלד בן והא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא א"ר יהודה בר זבינא מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה ¹⁰ ותרא אותו כי טוב הוא תניא ר"מ אומר טוב שמו ר' יהודה אומר טוביה שמו רבי נחמיה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים נולד כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה ¹⁰ שנולד משה נתמלא הבית כולו אור כתיב חמא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם ¹⁰ וירא אלהים את האור כי טוב ¹⁰ ותצפנהו שלשה ירחים דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא ¹¹ ולא יכלה עוד הצפניו אמאי תצפניה ותיוול אלא כל היכא דהוו שמעי מצראי דמתילידי ינוקא ממטו ינוקא התם כי היכי דלישמעניהו ומעוי (בהדיהו) דכתיב ¹² אחוהו לנו שועלים שועלים קטנים וגו' ¹¹ ותקח לו תבת גומא מאי שנא גומא א"ר אלעזר ¹² מיבין לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין ¹² פושטין ידיהן בגזל רבי שמואל בר נחמני אמר דבר דך שיכול לעמוד בפני דבר רך ובפני דבר קשה ותחמרה בחמר ובזפת תנא חמר מבפנים וזפת מבחוץ כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע ותשם בה את הילד ותשם בסוף רבי אלעזר אומר ים סוף רבי שמואל בר נחמני אמר

דיקא נמי דכתיב הקניזי ש"מ עוובה זו מרים ולמה נקרא שמה עוובה שהכל עוובה מתחילתה הוליד והלא מינסב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה יריעות שהיו פניה דומין ליריעות ואלה בניה אל תקרי בניה אלא בוגיה ישר שישר את עצמו שובב ששיבב את יצרו וארדון שרדה את יצרו ואיכא דאמרי על שהיו ⁶ פניה דומין לורד ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלואה ונערה אשחור זה כלב ולמה נקרא שמו אשחור שהושחרו פניו בתעניות אבי שנעשה לה כאב תקוע שתקע את לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה מרים כשתי נשים חלואה ונערה לא חלואה ונערה הואי אלא בתחילה חלואה ולבסוף נערה ³ ובני חלואה צרת וצהר ואתנן צרת שנעשית צרה לחברותיה צהר שהיו פניה דומין כצהרים אתנן שכל הרואה אותה מולך אתנן לאשתו ⁴ ויצו פרעה לכל עמו א"ר יוסי בר' חנינא אף על עמו גור ואמר ר"י בר' חנינא שלש גזירות גור בתחילה אם בן הוא והמתן אותו ¹ ולבסוף

דיקא נמי דכתיב קרא אחרינא. כי משתעי בכלל לא קריה בן קנז דכתיב צעתיאל [שופטים א] אלא הקניזי מאנשי צימו ומגידוליו של קנז: **עוובה שכל עוובה**. שמתחילה חולנית היתה כדקרי לה הכא יריעות [דה"א ד] ולקמן קרי לה נמי חללה [דה"א ג] ועוובה שעוובה כל חמורי ישראל מלישא אותה: **והא מיבז נכבה**. כדכתיב ותמת עוובה ויקח לו וגו' [שם] אלמא איתמיה הו"ל: לשם שמים. כגון זו שהיתה חולה ונשאה לשם שמים שזדק נחמיה אהרן ומשה ורעה אותם לדיקים ורוב זנים דומין לאחי האם בז"צ זיש נוחלין (דף קי:). **לייעוּס**. צלי תואר אדמומית דמחמת חוליה

היתה ירקרקת: **זוגיה**. אלו שמות צעלי שצנאה ועשאה מצויה כשאר נשים בנישואין וזנים ישר ושובב וארדון ⁵: **שיישר את עצמו**. מלגעות את טעות המרגלים: **ששיבב את עצמו**. מענתו. לשון הבת השווצה (וימיה לא) וילאנית ונורדת. ⁶ והכי נמי קרי ליה מרד בקרא אחרינא על סם שמרד בעלם מרגלים ⁶: **שרדה צילרו**. שהיה מסתמו לטעות עמהן: **שהושחרו פניו**. שקבל עליו תעניות הרבה שינצל מעלם מרגלים: **שנעשה לה כאב**. להתעסק בה צרפואות ומונות הזריכין לחולה: **שקע את לבו לאצו ששמים**. שלא להיות בעצת מרגלים: **חלואה**. חולי: **ולבסוף נערה**. שנתפראה מחליה ותורה בתואר פנים כנערה: **ובני חלואה**. ובניי חלואה ⁶ שנצנית ומתפראת משובחין היו להיות צרת וצהר ואתנן: **נראה לחברותיה**. מתקנאות ציפיה: **מולך אתנן לאשמו**. שהיה מתאוה למשכב נשים: **אף על עמו גור**. דרש רבי תנחומא ¹ יום שנולד משה אמרו אלכסגניני היום נולד מושיען של ישראל ואין אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי ועמד וקידן כל עמו וזקם מהן ליתן לו הגולדין בו זיוס וגור אף על עמו: **זשחילה והמתן אופו**. לא הושיב שומרים אלא סמך על המילדות: **ששליכוהו**. שהושיב שומרים וקסודרין לדבר: **ולבסוף על עמו**. דפרשישית. וכיון שעבר היום ועדיין רואין אלכסגניני שלא לקה העמיד הגזירה עד יום שהשקל לאור: **גדול הדור היה**. והיו הכל שנשמעו לדבריו: **על הזכרים ועל הנקיבות**. שלא יולדו לא זכר ולא נקיבה: **אלא צעולם הוב**. שנולדים ומתים וחוזרים ומיים הן לעוה"ב. אחת גזרת צעולם הזה וצעולם הזה שחיון שאינם נולדים אינן צאין לעולם הבא: **זש מהא ושלישים**. דכמפסד ואזיל שנולדה צירידקן למתים וישראל עמדו סם ר"י שנה ומשנולד משה לא נתעכבו אלא פ' שנים דכתיב ומשה בן שמונים שנה וגו' דזכרם אל פרעה (שמות ז) וחותה שנה יאלו נמלא שעברו מירידתם עד שנולד משה ק"ל שנה וכשהחזיר עמרם את יוכבד ⁶ היתה מעוברת ממשע דלאמרינן לקמן זשמענתה ⁶ דאמר רבי חמא. זש נוחלין ⁷: זו יוכבד. זשפרטן של יורדי מצרים ⁸ אחת מואל שצעים חסר אחת וזכללן אחת אומר הבאה מצרימה שצעים ⁹ זו יוכבד שהשלימה מנינן זכניסתן לעיר: **סימני נערות**. חזרה לימי עלומיה צאורח כנשים וזתואר פנים ופשטו הקמטים: ¹⁰ והיא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא. מקמי דאהדרה כדלקמן: **מקיש לידתה וכו'**. לא נכתב הריון זה

הגהות הב"ח
(א) הש"י ד"ה בת מהא וכו' את יוכבד כבר היתה: (ב) ד"ה אחוה וכו' הקטני שהיו מהבנים: (ג) ד"ה דבר רך וכו' והוא נתקל בזמן הוא ינשף ונשבר אבל דבר רך נתקל ונדקק לאחוריו: (ד) תוב' ד"ה אחרים וכו' אפליגו ר"מ: ז"ב עיין בז"ב דף טו ודף זש בתוב' ד"ה מקו' י"א שם מילת קוסא זו: **גליון הש"ס**
רש"י ד"ה ששיבב את עצמו ב' וה"ל קרי ליה סדר. דה"א ד יח:

מוסף רש"י
קרי לה בת. אשה הוה ליה למינסב. ומנן דמת מהא ושלישית היתה דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד כו'. ונת לוי דקאמר קרא היתה בת לוי ממש. כמו של לוי והא דלא קחשיב לה כהדין לפי שאם באה למתים אלא כענין אמה ולדמה בין החומות. כלומר בתוך מתים ומשם דקאמר זדקן גבי הורפה. קאמר נמי בין החומות גבי לידתה (רשב"ם ב"ב כ"ב). אשיר ילדה. קרא ימירא הוא דהא כבר כתיב בת לוי לידתה (שם קכ). לידתה במצרים. כשננסבו נתן החומה ילמה והא השלימה ילמה שצעים (בבב"ב כו טו). אלא משעה דאהדרה. שמו לה המצרים מיום שהחזרה והיא ילדה ששה חדשים ויום אחד שהילדת לשבעה יולדת לתקועין והם זדקו אחריה לסוף תשעה (שמות ב ג).

אלא לדרוש כך: **ציפיה של חוה**. זגור דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון: **הגון לנביאות**. ראתה צרום הקודש שעמדי (להיות הגון) לנבואה: **ותצפנהו שלשה ירחים**. שלשה חדשים יכלה להצפניו שלא הלכו המצרים לזדוק אחריה אלא לסוף תשעה חדשים משעהחזרה והיא הוה מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא ומהכא נפקא לן: **אמאי שפניו וסיוול**. מאחר שזכרון צמקתים היה דכתיב ותצפנהו מה יש לה ללאג: **ומעוי הפס**. ולועק סם ודך מיוק ללעוק כששומע קול מיוק מציון: **אחוו לנו שועלים**. בת קול אומר למי הים אחוו לנו שועלים הקטנים ¹⁰ המתבלים את הכרמים צהיזם סמדר צעוד הפרי קטן: **שחציו עליהן ממון**. שדמיו מועטין ואף על פי שהיה מושממר גופו וציל זשל עלים שקשים ומוקים: **דבר רך**. צוה הוא משממר יפה מן הכל לפי שדבר הקשה כשהמים מוליכין אותו בחוקה ¹¹ הוא נתקל והוא ינשף ונשבר אבל דבר קל נתקל וזדקק צאנן לאחוריו: **ריח רע**. של זפת: **אגם**